

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ И НАУКЕ

БИРО ЗА РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА

Наставни програм

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

за први разред

Гимназијско образовање

Скопље 2025

ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О НАСТАВНОМ ПРОГРАМУ	
Наставни предмет	<i>Српски језик и књижевност</i>
Врста / категорија предмета	Обавезна
Година	I(прва)
Теме / области у наставном плану и програму	• <i>Језик и комуникација</i> • <i>Књижевност, изражавање и стварање</i> • <i>Медијска писменост</i>
Број часова	4 сата недељно / 144 сата годишње
Опрема и средства	Учионица, техничка опрема, електронска табла, табла, рачунарска технологија, штампач. • Ресурси за учење: фотографије, слике, плакати, постери књига, дијаграми и прикази наставног материјала, панели који прате материјал по површини; речници, правопис, лексикони, енциклопедије, књиге, образовни софтвер, снимци нарације, аудио-визуелни снимци; • Библиотека у учионици, школска библиотека.
Норма наставног особља	Наставу на предмету Српски језик и књижевност у гимназијском образовању може реализовати лице које је завршило наставни смер следећих студијских програма: • Српски језик и књижевност VII/1 или VI А тј. 240 кредита; • Српски језик и јужнословенски језици VII/1 или VI А, тј. 240 кредита; • Српски језик и јужнословенски језици са српском књижевношћу и јужнословенским књижевностима VII/1 или VI А, тј. 240 кредита; Српска књижевност и јужнословенска књижевност са српским језиком VII/1 или VI А, тј. 240 кредита; • Српска књижевност и култура VII/1 или VI А, тј. 240 кредита; • Општа и компаративна књижевност VII/1 или VI А, тј. 240 кредита;

	Напомена: Лица која су завршила примењени смер и стекла звање дипломирани филолог из наведених студијских група и добила педагошку, психолошку и методолошку квалификацију, могу да реализују наставу из предмета Српски језик и књижевност у гимназијском образовању.

ИСХОДИ УЧЕЊА	
Област: ЈЕЗИК И КОМУНИКАЦИЈА	
Укупан број часова: 55	
Исходи учења: Ученик/ученица ће моћи да: 1. објашњава улогу језика као средства ефективне интеракције; 2. тумачи историјске и језичке аспекте развоја српског језика и наводи његове карактеристике; 3. примењују одговарајуће акцентирање у говору; 4. примењује правописна правила у писању (правила за употребу великог слова, малог слова, спојено и раздвојено писање, скраћеница, као и употреба правописних знака); 5. слуша и чита са разумевањем; 6. ствара текстове за формалну и неформалну комуникацију у различитим контекстима. Ученик/ученица разуме и прихвата да: 1. ефикасна комуникација зависи од прилагођавања употребе језика у различитим контекстима и облицима; 2. говорење стандардног српског језика и писање у складу са правописним правилима доприноси личној и професионалној реализацији.	
Садржине (и термини):	Стандарди оцењивања:
О СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	

Наука о језику (језик, знаковни систем, говор, комуникација – пошљалац, порука, прималац; врсте комуникације, једносмерна/узајамна, вербална/невербална, сигнална/симболичка, знак, симбол, сигнал, дијалект; метајезик, функције језика)	• Објашњава важност језика за комуникацију и његову моћ над другим начинима комуникације . • Упореджује и тумачи особине и функције језика. • Наводи примере различитих врста комуникације. • Демонстрира почетак/ укључење у разговор / комуникацију писменим путем на стандардном српском језику. • Објашњава значење термина метајезик.
Српски језик у групи словенских и јужнословенских језика (Класификација, словенска група језика, специфичности српског стандардног језика)	• Класификује словенске језике, сортира их и препознаје њихове сличности. • Наводи, пише и преводи речи и једноставне фразе из других словенских језика. • Наводи примере сваке особине српског језика и даје објашњење за њих.
Историјски развој српског језика (Старословенски, глаголица, ћирилица, црквенословенски језик; средњовековне школе и споменици; црквенословенски вс. народни језик)	• Описује развој словенске писмености. • Упореджује глаголицу и ћирилицу и наводи њихове сличности и разлике. • Објашњава улогу црквенословенског и народног језика.
ГРАМАТИКА	
Фонетика и фонологија (Правопис, правоговор, глас, фонема, слово; гласовне промене, једначење сугласника по звучности, губљење сугласника елизија)	• Објашњава порекло и значење речи: фонема, графема, фонетика, фонологија, правопис, правоговор и указује на изворе информација. • Прави разлику између гласа и фонема. • Идентификује варијанте гласа у истој речи и различитим речима. • Он наводи и објашњава гласовне промене и даје примере за њих. • Објашњава правила код гласовних промена у усменој и писменој комуникацији.
Акценат (акценат речи, нагласак речи, силазни, узлазни/ краткосилазни, краткоузлазни, дугосилазни, дугоузлазни акценат), енклитике, проклитике	• Наводи карактеристике акцента српског стандардног језика . • Исправно наглашава речи и слоге приликом читања и говора. • Идентификује и бележи акценте у сложеним речима, речима страног порекла . • Препознаје акцентске целине.

	• Препознаје акцентске целине са енклитиком и проклитиком и правилно их пише.
Правопис (сложене речи, полусложенице)	• Примењује правила заснована на фонетским променама сугласника. • Користи велико слово на почетку реченице. • Правилно користи мало почетно слово. • Прави разлику између сложене и полусложене речи. • Разликује правила између спојеног, полуспојеног и подељеног писања речи, наводи, примењује и објашњава примере.
Правописни знаци (тачка (.), зарез (,), две тачке (:), цртица (-), цртица (-), заграде (( ), [ ]), коса црта (/), звездица (*), белина (размак), знак за акценат (‘))	• Објашњава функцију и значење правописних знакова. • Разликује интерпункцијске и правописне знакове. • Исправно користи правописне ознаке у писменој комуникацији. • Проналази и исправља грешке приликом употребе правописних знакова.
Скраћенице (скраћенице - акроними, начини добијања скраћеница на српском језику, списак скраћеница на српском језику; списак уобичајених скраћеница)	• Зна цели облик скраћенице. • Препознаје примере са листе уобичајених скраћеница и са листе скраћеница које се налазе у српском правопису. • Наводи примере скраћеница према различитим правилима. • Правилно примените скраћеницу речи приликом писања.
СЛУШАЊЕ, ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ	
Слушање са разумевањем Читање са разумевањем Писање текстова за званичну и неформалну комуникацију (Формати званичне комуникације: писма, дописи, петиције, захтеви; Структура званичне комуникације: наслов, датум, прималац, предмет, текст и потпис , формални језик;	• Препознаје и репродукује информације из текста којег је чуо. • Објашњава и тумачи значења порука и термина из текста којег је чуо. • Идентификује и репродукује кључне чињенице и детаље прочитаног текста. • Објашњава и сумира главне идеје и теме прочитаног текста. • Примените информације или концепте из текста у новим контекстима или ситуацијама. • Проналази и тумачи потребне информације у тексту, укључујући информације које се односе на табеле, графиконе, мапе, статистике, шеме. • Идентификује и репродукује кључне елементе и формате из званичних и незваничних текстова. • Прави разлику између стила и структуре у формалној и неформалној комуникацији у писаним текстовима. • Препознаје и користи формални језик и одговарајуће облике у формалној комуникацији, поштујући структуру приликом њиховог писања.

формати неформалне комуникације: лична писма, е-маилови или поруке друштвених медија)	• Препознаје и примењује неформални језик користећи колоквијалне изразе, скраћенице и емотиконе који одговарају контексту и публици приликом писања личних писама, неформалних е-порука или порука друштвених медија.
Примери за активност: Индивидуалне активности • Ученици истражују врсте комуникације и представљају примере из свакодневног живота. Презентације укључују све нове начине комуникације и врсте знакова који се користе у комуникацији, наглашавајући улогу језика као посебног средства комуникације. • Ученици пишу текст по свом избору и проверавају тачност користећи електронску верзију најновијег Српског правописа (2017). Практичне активности и вежбе • Текстови за обраду на часовима (књижевни и некњижевни) читају се наглас у учионици, а остали ученици (уз помоћ наставника) идентификују грешке у наглашавању и друге грешке у употреби стандардног српског језика, а затим исправљају и указују на то како је исправно. • Ученици имају задатак да лекторирају текстове различитих функционалних стилова у којима је направљен низ правописних грешака. • Након праћења спортског или музичког догађаја, ученици треба да напишу текст са основним информацијама о догађају. За текст треба да понуде неколико наслова, а затим изаберу најприкладнији како би се осигурала читаност на веб страници школе. • Ученици прво пишу званично писмо предузећима и компанијама у локалној заједници тражећи од њих да помогну у имплементацији добротворног догађаја <i>Дан хране</i>. Затим састављају писмо у којем се захваљују на подршци коју су добили. Истражујуће активности: • Ученици истражују специфике српског језика у поређењу са другим словенским језицима. За сваку функцију, они наводе примере до којих су дошли у свом истраживању како би илустровали разлике између српског и других словенских језика. Квизови и такмичења	

- На часу се реализује такмичење „Ко је најбољи слушалац? Ученици слушају/гледају програм на одређену тему, као што је еколошка тема: „Скопље - најзагађенији град на свету, а затим одговарају на листу питања која је наставник припремио у вези садржине коју су слушали. Игра има бодове и одређено време за решавање.
- Ученици учествују у такмичењу под називом „Ко је најбољи читалац?, где одговарају на питања и решавају задатке везане за текст који описује чињенице и информације о вештачкој интелигенцији и њеној примени у свакодневном животу.

Област: **КЊИЖЕВНОСТ, ИЗРАЖАВАЊЕ И СТВАРАЊЕ**

Укупан број часова: 75

Исходи учења :

Ученик ће моћи да:

1. Слуша и чита са разумевањем књижевне текстове из различитих књижевних периода.
2. Анализира књижевне текстове користећи књижевне и теоријске концепте из наратологије и поетике.
3. Објашњава и разликује књижевне родове, врсте и њихове карактеристике кроз примере из српске и светске књижевности, укључујући и српску народну књижевност.
4. Формулише аргументоване и критичке погледе на књижевна дела и културне и друштвене феномене, повезујући их са савременим контекстима.
5. Ствара оригиналне текстове – креативни есеј ,поштујући језичке норме, структуру и правила писаног изражавања.

Ученик разуме и прихвата да:

1. Читање утиче на развој комуникацијских вештина, начин размишљања и развој креативности.
2. Вештине стечене читањем и тумачењем књижевних текстова су применљиве и корисне за учење и стицање знања из свих других области.

Садржине (и термини):

Стандарди оцењивања:

ТЕОРИЈА КЊИЖЕВНОСТИ

Подела књижевности

(књижевни родови: лирски, епски, драмски; лирски типови: песма, ода,

- Дефинише појам књижевности и наводи његове главне карактеристике.
- Идентификује различите књижевне родове и врсте, наводећи примере сваког од њих.
- Објашњава како се књижевност разликује од других уметности.

елегија, сонет, химна ; епски типови: епски, роман, новела, кратка прича, бајка, легенда; драмски типови: трагедија, комедија, драма, фарса; Мит , Митологија, Фолклор)	• Објашњава како митови и народне приче служе као извори за фикцију. • Описује карактеристике митова и народне књижевности. • Наводи родове и врсте и описује њихове карактеристике. • Препознаје различите књижевне родове и врсте у датим текстовима.
Текст (поетски језик - емоционалност, сликовитост, музикалност, ритмичност, конкретно и фигуративно значење речи , версификација - стих, метар стихова, врсте стихова, строфа; композиција - строфичка, хетерострофична; рима, лирски типови, тематска и мотивска класификација, лирски предмет) Стилска средства изражавања (метафора, метонимија, синегдоха, персонификација, еуфемизам, епитет, алегорија, симбол, поређење, антитеза, хипербола, градација, иронија, парадокс, инверзија, елипса, асиндетон, полисиндетон, асонанца, алитерација, ономотопеја, анафора, епифора, параномасија)	• Објашњава појмове лирике, поетског језика, версификације, стилских средстава изражавања. • Идентификује и тумачи елементе поетског језика (емоционалност, слика, музикалност, ритам, конкретна и фигуративна значења речи). • Препознаје и тумачи стилске фигуре и њихову функционалност у стиху. • Пружа стилске фигуре с обзиром на стил, језик и период у којем је рад настао. • Ствара структурирана поетска дела користећи знање лирске поезије. • Препознаје све карактеристике у лирском делу (стилске фигуре, мотив и садржинске карактеристике). <i>Дела/песме по избору за анализу</i> - „Дениција“ Петре М. Андреевски - „Македонска љубавна лирика“(приредили Весна Чепишевска и Иван Антоновски) - „Избор поезије“ Ђура Јакшић - „Избор поезије“ Владислав Петковић Дис - „Избор поезије“ Алекса Шантић - „Сама испред Ероса“ Линдите Ахмети - Избор поезије Васка Попе - „Масневија“(избор) Мевлана Руми
Епика (мотив , тема, идеја, заплет, заплет, композиција, нарација, приповедач, облици приповедања, ретардација, ретроспекција, интроспекција,	- Наводи и описује главне карактеристике епа. - Препознаје артикулације које припадају епу кроз елементе епске артикулације. - Наводи врсте епских дела према дискурсу и описује њихове карактеристике. - Наводи врсте епских креација према њиховом обиму / величини и сложености, и описује њихове карактеристике.

проспекција, антиципација, личност, лик, карактер, јунак, време, место) Епске форме у стиху Епске форме у прози	Карактеристике епике у стиху су обрађене у наведеним еповима у одељку Историја књижевности Избор кратких прича из збирке Избор кратких прича из збирке - „Приче” Антона П. Чехова {Туга и Мала шала} - „Ћон” Драги Михајловски (приче Мајстор и Ћон) - „Водени знак” -Јадранка Владова (кратке приче Битпазар, Give me a hug, Најлепши поклон) - „(С)плетене приче” -Оливера Ћорвезировска (приче- Кречњак у праху, Офталмологија, О лекторском радовима) - „Човек са четири сата” -Александар Прокопиев (приче- Футрола и Хаику у Скопљу) - „Све је у реду” збирка приповедака Јасминка Петровић - Приче с оне стране” Урош Петровић - „Анемона” збирка приповедака Кима Мехметија - „Избор прича” Халдун Танери - „Алманах пешчаних дина” -избор приповедака Драгана Јовановића Данилов Романи - „Имаш пчелу на носу” -Венко Андоновски - „Тајни дневник Адриана Мола” - Сју Таусенд - „Невидљиви” - Елој Морено - „Господар прстенова” -Џон Р.Р.Толкин(први део) - „Почетак нечег великог” Ивана Лукић - „Мадона у бунди” -Сабахаттин Али - „Хекуран из Артаса” -Абдулазис Ислами - „Лето када сам научила да летим” -Јасминка Петровић
Драма	• Наводи и описује главне карактеристике представе.

Историја драме и позоришта (драмске технике, плаибилл, дидаскалиа, чин, слика, појава, пролог, епилог, фазе драмске акције, форме: дијалог, монолог; врсте драмских дела, савремена драма, антидрама)	• Препознаје и тумачи елементе структуре драме кроз конкретну анализу драмског дела. • Упореджује карактеристике типова драмских дела насталих у различитим периодима. • Објашњава како се драмско дело трансформише за сценску изведбу. • Описује улогу позоришта у развоју драме кроз историју. • Припрема и изводи драмски монолог или дијалог из представе. Дела/ фрагменти за анализу драмског дела - „Шкртац” - Плаут - „Хамлет “-Вилијам Шекспир - „Јазавац пред судом”-Петар Кочић - „Дивље месо”- Горан Стефановски - „Народни посланик”-Бранислав Нушић - „Песников брак”-Ибрахим Шинаси - „Пахинтика у сну”-Џабир Ахмети
Књижевни и научни типови (биографија, аутобиографија, дневник, есеј)	• Упореджује и разликује књижевне и научне врсте према њиховим карактеристикама. • Процењује књижевно и публицистичко дело. • Ствара / израђује есеј, путопис и биографију. Радови на анализи књижевних и научних типова • Моји изуми- Никола Тесла
ИСТОРИЈА КЊИЖЕВНОСТИ	
Периодизација литературе (Књижевни периоди, епохе, стилске формације) Књижевност старости	• Објашњава шта је периодизација књижевности и наводи основне књижевне периоде и њихове карактеристике. • Упореджује различите књижевне периоде у смислу стилских карактеристика, тема и друштвених утицаја. • Прави разлику између књижевног периода, епохе и стилске формације.

(Библија , Кур;ан, древна египатска књижевност, стара индијска књижевност)	• Описује развој књижевности старог века у смислу њиховог писања, врсте и повезаности са другим уметностима. • Анализира садржај епова Гилгамеша и Илијаде и драма Софокла и Аристофана и упоређује их са митологијом. • Наводи специфичности стила Хомера, Софокла, Аристофана. Описује ликове у делима / фрагментима који се анализирају и упоређује њихове карактеристике и функције. • Идентификује елементе драмског сукоба, трагичног јунака, трагичне грешке, катарзе и теорије три јединства драме у Антигони. Идентификује елементе конфликта и смешног/комичног на нивоу ликова и ситуација у Аристофановој комедији Жабе. Дела за анализу • Гилгамеш (I, VI, VIII, XI плоча) • Илијада (I, VI, XVIII, XXII, XXIV песма) -Хомер • Антигона -Софокле • Жабе - Аристофан
Средњовековна књижевност (религиозни и световни жанрови - поучна и похвална писма, хагиографије, апокрифи, похвале, расправе; средњовековна прича, средњовековни роман, херојски еп, средњовековне књижевне школе и скрипторијуми)	• Идентификује разлике у књижевним жанровима у средњовековној књижевности – религиозној и световној – кроз анализу и интерпретацију фрагмената датих текстова из средњовековне књижевности. • Дефинише карактеристике датог жанра анализирајући стилске карактеристике текстова. • Дефинише карактеристике жанра живота, похвале и расправе кроз анализу радова. • Објашњава значај браће Ћирила и Метода за развој словенске писмености. • Описује живот и рад Климента Охридског и Наума Охридског и њихову улогу у развоју Охридске књижевне школе. • Именује средњовековне књижевне центре и скрипторијуме и дефинише њихов значај и улогу. Примери по избору фрагмената Теофан Крчмарица, Александар Македонски, јуначки еп о Марку Краљевићу, Тристан и Изолда, Варлаам и Јосаф, Слово о Игоровом походу;, Калевала; Дела за анализу

	• „Панонске легенде” • „Пофално слово св.Ћирила” од Св. Климент Охридског; • „Климент Охридски” - Томе Арсовски • „О писменех” -Црноризац Храбар
Народна књижевност (поезија, проза, кратки фолклорни жанрови)	• Дефинише карактер развоја српске народне књижевности. • Разуме културни и књижевни значај народне књижевности. • Објашњава процес стварања народне уметности у оквиру колективног и усменог преноса са генерације на генерацију. • Дефинише карактеристике народне уметности кроз примену основних карактеристика лирске и епске. • Анализира и тумачи различите врсте народне уметности, лирске и епске. • Објашњава улогу народне књижевности у очувању културне баштине, наводећи примере народних прича, песама или пословица које одражавају специфичне аспекте традиције. <i>Примери за анализу одабрани из македонске, албанске, турске и српске народне књижевности</i> • Народна поезија (примери лирских песама: На Струга дућан да имам – македонска народна песма, Моја љубов је као роса – албанска народна песма, Постао сам жртва твојих ласкавих очију – турска народна песма, Ој, девојко, селен -велен – српска народна песма) • Народна проза (приче: Богаташ који је сирوماху купио јетру, Брат брата не храни, тешко ономе ко га нема, Девојка и дванаест месеца; – македонске народне приче; Пет хлебова -албанска народна прича, Четири савета-турска народна прича, Чардак ни на небу, ни на земљи-српска народна прича. • Кратки фолклорни жанрови

Хуманизам и ренесанса (Хуманизам , ренесанса, новела, сонет, витешки роман, пародија, драмска комедија у ренесанси, елементи трагедије: драмски сукоб, трагични јунак)	• Описује основне карактеристике хуманизма и ренесансе као књижевне епохе. • Објашњава улогу Дантеа Алигиерија у подизању народног италијанског језика на ниво језика уметничке књижевности. • Анализира и тумачи делове Дантеовог дела „Пакао” и идентификује главне карактеристике стила Дантеа Алигиерија. • Наводи карактеристике Петраркине поезије и описује њен утицај на европску књижевност. • Описује карактеристике сонета. • Креира сонет на дату тему. • Наводи карактеристике ренесансног романа које га разликују од кратких прича и романа. • Описује структуру Декамерона. • Интерпретира романе према датим захтевима за анализу епског дела (тема, идеја, заплет, ликови, наратор, време, место) • Објашњава улогу Вилијама Шекспира у развоју енглеског позоришта и енглеске књижевности. • Упоредије древну трагедију са шекспировом ренесансном трагедијом кроз анализу Ромео и Јулије. • Дефинише елементе трагедије. Радови за анализу - „Пакао” -Данте Алигиери (уводна песма и још две песме по избору) - Франческо Петрарка (избор неколико сонета) - „Декамерон” -Бокачо (анализа три новела по избору) - „Дон Кихот”-М. де Сервантеса (предговор, две авантуре Дон Кихота из првог дела романа по избору) - „Ромео и Јулија” - Вилијам Шекспир
ИЗРАЖАВАЊЕ И СТВАРАЊЕ	
• Усмено излагање/говор	• Уочава разлике у формалном и неформалном усменом изражавању према речнику који се користи. • Припремите адресу на формалан и неформалан начин.

(Разговор , тема, аргументација, став, мишљење, текстуални елементи, обраћање) • Есеј (Избор теме, план писања, увод, главни део, књижевност и извори, аргументи и закључак) • Креативно писање (структурирани песнички облици: хаику, лантерна, дијамант, акростих)	• Припремите говор на задату тему и на изабрану тему. • Изражава мишљење и мишљење о тексту, књизи, чланку, гледаном филму, догађају, фестивалу итд., користећи одговарајућу аргументацију. • Формулише јасну изјаву тезу за уводни део есеја и даје релевантне аргументе, примери, и објашњења да подрже тезу у главном делу. • Пише одломак примењујући своју стандардну структуру: главну реченицу, разраду, пример или доказ и закључну мисао. • Повезује идеје у есеју на логичан и разумљив начин, користећи одговарајуће прелазе између параграфа. • Пише есеј о датој и изабраној теми са јасно дефинисаном структуром. • Ствара структуриране поетске форме. • Пише прозне текстове са уводом, главним делом и закључком.
Примери за активност: Индивидуалне активности • Ученици истражују путем интернета митове, информације о пореклу митова и њиховом значају за књижевност (и друге уметности) као основу за изградњу значајних књижевних дела од антике до данас. Они показују примере и повезују мит са делима која су део њиховог обавезног програма читања, а такође могу да повежу присуство мита са неким од филмова које су видели (и ликовне уметности које су видели) који говоре о утицају митологије на уметност уопште. На крају дискусије, они записују конкретне примере и пишу есеј на основу њих за домаћи задатак, бирајући један по један пример. • Ученици пишу есеј на тему „Изазови моје генерације” у складу са прочитаним романима у овом програму. Практичне активности • Ученици анализирају наратив у потрази за наратолошким карактеристикама карактеристичним за њега. У анализи, они записују карактеристике и користе их даље у тумачењу. • Ученици бирају цитате за неки аспект прозног рада, као што су изјаве и понашање лика. Тумачење цитата је тумачење понашања лика у тексту и како то утиче на друге догађаје. • Ученици читају прозни текст, идентификују главну тему и мотиве и дају своје мишљење о начину на који је проблем представљен у тексту.	

Дискусија

- Ученици расправљају о кључним питањима хуманизма и ренесансе која се огледају у примерима које читају: да ли су мотиви *лични* или друштвено оријентисани, у којим радовима и на који начин се одражавају, да ли постоје одређени облици изражавања у овом периоду, који су они специфични и где је то видљиво у примерима које читају. Закључци су извучени из дискусије.

Квиз / такмичење

- Ученици учествују у конкурс под називом „Ко је најбољи познавалац поезије?“, где одговарају на објективна питања о поетском језику, стилским фигурама и интерпретацији поетске креације.

Област: **МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ**

Укупан број часова: 14

Резултати од учења:

Ученик зна да:

- анализира медијски садржај како би одвојио чињенице од мишљења и идентификовао пристрасност и манипулацију;
- користи расположиве алате за проверу чињеница и утврђивање поузданости информација;
- идентификује технике за стварање лажних вести и објашњава како оне утичу на перцепцију публике;
- анализира онлине дебате како би утврдио утицај дезинформација, манипулације и говора мржње.

Ученик ће:

- развити стратегије критичког размишљања које помажу у одржавању објективности приликом читања медијског садржаја;
- развити свест о томе како сопствене когнитивне предрасуде могу повећати ризик од веровања у лажне вести;
- ценити слободу изражавања, али прихвата да говор мржње не може бити оправдан овим правом.

Садржај (и услови):

Стандарди оцењивања:

Чињенице и мишљења

- Објашњава разлику између чињеница и мишљења која се користе у медијима.
- Одваја чињенице од мишљења у текстовима или медијским извештајима.

	Анализира новинарске текстове како би утврдио како аутор комбинује чињенице и мишљења како би створио пристрасност.
Извори информација (званични медији, блогови, друштвени медији; поверљивост, кредибилитет)	- Наводи карактеристике различитих извора информација (званичних медија, блогова и друштвених медија) и објашњава како се они међусобно разликују. - Примењује критеријуме за верификацију поузданости извора информација на примере из различитих врста извора. - Анализира примере из медија и других извора како би утврдио да ли су поуздани и поуздани.
Проверена чињеница (Верификација , алати за проверу чињеница)	- Демонстрира процес верификације информација помоћу онлине ресурса и алата за проверу чињеница. - Он одређује поузданост информација датих применом специфичних алата.
Пристрасност и манипулација	- Објашњава како се пристрасност и манипулација убацују у медијски садржај. - Објашњава како манипулација медијским садржајем утиче на свест и критичко размишљање публике . - Упореджује пристрасан и непристрасан садржај како би утврдио разлике у објективности и тачности. - Анализира медијски садржај (укључујући медијске наслове) како би утврдио да ли је и у којој мери пристрасан или манипулативан.
Дезинформације и лажне вести (полуистине , извлачење информација из контекста)	- Објашњава како се лажне информације шире путем медија. - Објашњава како лажне информације утичу на јавно мњење и доношење одлука. - Процењује релевантност и тачност информација користећи проверене изворе и алате за верификацију. - Идентификује технике које се користе за стварање лажних вести, као што су селективно представљање, употреба полуистина или извлачење информација из контекста.
Манипулација сликама и видео записима (фотошопирање , модификовање контекста и селективни приказ)	- Објашњава како се слике и видео записи мењају како би се створиле дезинформације или ширила пропаганда како би се обликовала перцепција стварности и утицало на јавно мњење. - Показује како се примењују основне технике дигиталне слике и видео манипулације, као што су фотошоп, контекстуално уређивање и селективни приказ. - Примењује алате да утврди да ли су слике или видео записи измењени и идентификује визуелне елементе који указују на манипулацију.

Онлајн дебате и говор мржње	• Повезује концепте дезинформација и манипулације са њиховим утицајем на квалитет онлине дебате. • Препознаје различите облике говора мржње (од отворених увреда до суптилних начина дискриминације или подстицања насиља) у текстуалном, визуелном и аудио садржају друштвених медија. • Објашњава штетне ефекте говора мржње на појединце и друштвене групе. • Објашњава однос говора мржње према слободи изражавања. • Прави разлику између конструктивне критике и говора мржње у различитим контекстима.
Примери активности: • Анализа чланака: Ученици добијају два текста о истом догађају из различитих медија. Они их анализирају појединачно, идентификују чињенице, мишљења и предрасуде, а затим презентују своје налазе разреду. • Практична активност: У групама, ученици добијају низ медијских садржаја и користе онлине алате за проверу чињеница (нпр. Google Fact Chek Explorer). Групе представљају резултате скрининга и указују на изазове са којима су се суочили у процесу скрининга. • Практична активност: Ученици, подељени у групе, креирају презентацију која показује како се визуелни садржај мења како би утицао на перцепцију јавности. • Симулација и играње улога: Ученици су подељени у групе и свака група постаје „уреднички одбор“, а чланови групе добијају различите улоге (главни уредник, проверивач чињеница, аналитичар манипулације и истраживач извора) и анализирају низ медија који садрже комбинацију чињеница и мишљења, пристрасног и непристрасног садржаја и примера манипулације (полуистине, селективно представљање и / или информације извучене из контекста). Након анализе вести, групе одлучују које вести ће објавити и дати објашњење зашто. • Дискусија: Наставник покреће отворену дискусију са свим ученицима на тему: Зашто би говор мржње требао бити забрањен и санкционисан? Током дискусије, ученици уочавају штетне ефекте говора мржње на појединце и групе на које се односи (дискриминација, изолација и насиље над одређеним етничким, верским или другим маргинализованим групама). • Креативна активност: Ученици, подељени у групе, креирају едукативни ресурс (видео, чланак или инфографику) објашњавајући како се лажне информације шире путем медија.	

ИНКЛУЗИВНОСТ, РОДА РАВНОПРАВНОСТ/ОСЕТЉИВОСТ И ИНТЕРКУЛТУРАЛНОСТ

Наставници у средњошколском образовању подстичу инклузивност обезбеђујући активно укључивање свих ученика у наставне активности. На одговарајући начин прилагођавају методе рада како би одговарале различитим когнитивним и емоционалним потребама ученика, користећи приступе као што су индивидуализација, диференцијација, тимски рад и вршњачка подршка. Када раде са ученицима са инвалидитетом, наставници имплементирају индивидуализоване образовне планове који укључују прилагођене исходе учења и стандарде оцењивања и пружају додатну подршку образовних асистената, медијатора, волонтерских татора и професионалаца ресурсног центра.

Редовно праћење напретка ученика, посебно оних из рањивих група, је од суштинског значаја. Наставници благовремено идентификују могуће потешкоће и дају смернице за њихово превазилажење, чиме се ствара потицајно окружење за постизање исхода учења. Овај приступ не само да подстиче академска постигнућа, већ и гради самопоштовање ученика и осећај припадности.

У промовисању родне равноправности, наставници пазе да не подстичу стереотипне родне улоге приликом организовања активности. Приликом формирања радних група или додељивања задатака, наставници обезбеђују равнотежу између дечака и девојчица, док користећи примере, текстове и илустрације подржавају родну осетљивост и подстичу ученике да превазиђу родне стереотипе. Наставни процес је осмишљен тако да родна равноправност и етничка/културна осетљивост буду природан део свих активности, посебно кроз коришћење, где год је то могуће, материјала и садржаја који промовишу интеркултурализам и међуетничку интеграцију.

Наставници упознају ученике са различитим културним перспективама кроз активности које промовишу поштовање различитости у свим могућим ситуацијама. То омогућава ученицима да развију свест о интеркултуралном разумевању и сарадњи, што је основа за стварање и развој кохезивног, хармоничног друштва.

ПРОЦЕНА ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА

Да би се ученицима омогућило да постигну очекиване стандарде оцењивања, наставник континуирано прати активности ученика током наставе и учења и прикупља информације о напретку сваког ученика. За учешће у активностима, ученици добијају повратне информације које указују на ниво успеха у спровођењу активности / задатка и дају упутства за побољшање (формативно оцењивање). У том циљу, наставник прати и процењује:

- усмене одговоре на питања која поставља наставник у вези са свим областима програма;
- истраживачке активности којима студент истражује: о специфичностима језика, о употреби стандардног говорног и писаног језика у различитим врстама комуникације, о употреби правописа у писаном изражавању у различитим врстама текстова и контекста, за одређене периоде и епохе повезујући друштвене и друге развојне токове са радом/аутором;
- презентације о различитим темама везаним за све три области програма;
- презентације са анализом и интерпретацијом књижевних и некњижевних текстова кроз цитате, аргументе и примере;
- одржане говоре, есеје, поетске и прозне књижевне форме;
- писане извештаје који приказују податке и информације у различитим форматима и формама користећи објективно представљање из релевантних извора;
- домаће задатке;
- одговоре на квизове (кратке тестове) који су део лекције;
- учешће и ангажовање у активностима, дискусијама, тимском раду.

Ученик добија нумеричку сумативну оцелену за постигнуте стандарде оцењивања. Сумативна процена се врши као комбинација резултата постигнутог на тестовима знања у комбинацији са проценом напретка утврђеног кроз различите технике формативног оцењивања. Током и на крају школске године, ученик добија нумеричке оцелене.

Почеток на имплементација на наставната програма Почетак имплементације наставног плана и програма/	учебна 2025/2026 година школска 2025/2026 година
Институција/ носител на програмата Институција/ водитељ програма	Биро за развој на образоваието Биро за развој образовања

Согласно член 22 став 1 од Законот за средното образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 42/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 98/15, 145/15, 30/16, 127/16 и 67/17, 64/2018 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 229/2020), министерката за образование и наука ја донесе наставната програма по предметот <i>Српски јазик и литература</i> за I (прва) година гимназиско образование. Према члану 22 став 1 Закона о средњем образовању (Службени лист на Републике Македоније, бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 42/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 98/15, 145/15, 30/16, 127/16 и 67/17, 64/2018 и Службени лист на Републике Северне Македоније бр. 229/2020), Министар просвете и науке донео је наставни програм из предмета <i>Српски језик и књижевност</i> за I (први) разред гимназијског образовања.	бр. 13-5306/14 03.04.2025 година Министерка за образование и наука, проф. д-р Весна Јаневска, с.р.